

WYSTAWA

Ruch Młodzieży Niezależnej w Gorzowie Wlkp.

Organizator : Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN-KŚZPNP w Szczecinie

Kurator wystawy: Jarosław Palicki

Autorzy: Zbigniew Syska, Jarosław Palicki

Projekt graficzny: Grzegorz Czapski

Na wystawie wykorzystano materiały pochodzące z:

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej (AIPN), Archiwum Państwowego w Gorzowie Wlkp., Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gorzowie Wlkp., Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” oraz zbiorów prywatnych: Grzegorza Baczyńskiego, Romana Błaszczaka, Lucyny Ciebielskiej, Emilii Cieśli, Lubomira Fajfera, Stefani Hejmanowskiej, Jarosława Palickiego, Marka i Waldemara Rusakiewiczów, Stanisława Sinkowskiego, Kazimierza Sokołowskiego, Zbigniewa Syski, Adama Tuczyńskiego i Andrzeja Wołyńca.

Wystawa powstała przy wsparciu finansowym Urzędu Marszałkowskiego
Województwa Lubuskiego.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Lubuskie
Warte zachodu

Droga do Ruchu Młodzieży Niezależnej

W drugiej połowie lat siedemdziesiątych w wielu regionach Polski zaczęły powstawać organizacje opozycyjne wobec systemu komunistycznego: Komitet Obrony Robotników (KOR), Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela (ROPCiO), Konfederacja Polski Niepodległej (KPN) oraz inne. W Gorzowie Wlkp. również zaczęły kształtować się środowiska o charakterze opozycyjnym - Duszpasterstwo Akademickie założone przez **ks. Witolda Andrzejewskiego** oraz Ruch Młodej Polski (RMP). W lipcu 1979 r. działalność opozycyjną podjęła również grupa uczniów i absolwentów szkół podstawowych, którzy założyli organizację o nazwie **Związek Młodzieży Antykomunistycznej (ZMA)**. Największy rozkwit działalności opozycyjnej nastąpił po podpisaniu porozumień społecznych w sierpniu 1980 r. Powstały wówczas legalnie funkcjonujące niezależne organizacje społeczne: NSZZ „Solidarność”, Niezależne Zrzeszenie Studentów, NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych i szereg innych. W okresie szesnastu miesięcy legalnej „Solidarności” (1980-1981) grupa skupiona w ZMA współpracowała z gorzowską „Solidarnością” prowadząc dla Zarządu Regionu głównie akcje plakatowe i ulotkowe.

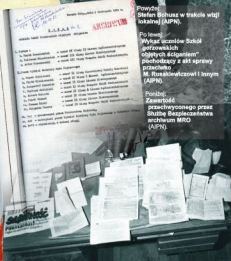
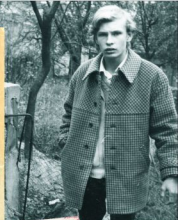
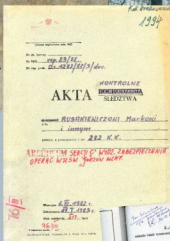
Powyżej: Młodzież pątnicy z Gorzowa Wlkp. w drodze na Jasną Górę (fot. Marek Robak).
Po prawej: Ks. Andrzejewski oraz Grzegorz Sychla na pielgrzymce w 1980 r. (ze zbiorów prywatnych).
Poniżej: Pielgrzymi z Gorzowa Wlkp. w drodze na Jasną Górę (fot. Marek Robak).

Młodzieżowy Ruch Oporu

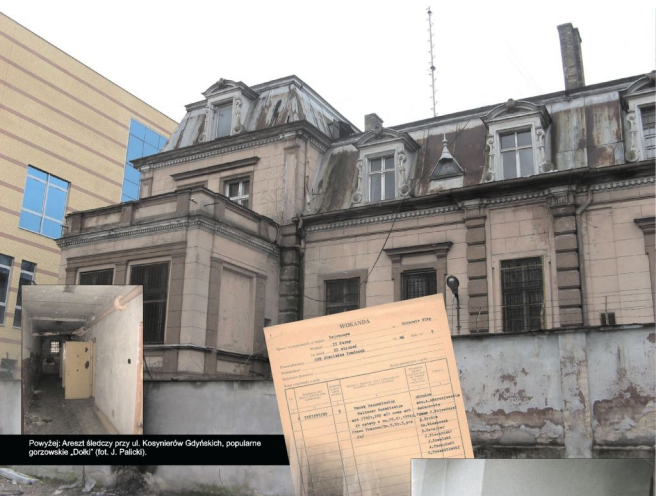
Po wprowadzeniu stanu wojennego działacze dawnego ZMA zawiązali na początku stycznia 1982 r. nową organizację - **Młodzieżowy Ruch Oporu (MRO)**. Jej członkowie prowadzili głównie akcje ulotkowe oraz malowali patriotyczne hasła na murach. Pod koniec października 1982 r. zorganizowali własną poligrafię i wydali samodzielnie pierwszy numer biuletynu „Iskra”. Kolportaż „Iskry” zapoczątkował aresztowania, które w listopadzie objęły większość działaczy MRO. Spośród liderów tej organizacji aresztowania uniknął tylko **Krzysztof Sobolewski**, który podczas próby zatrzymania nie tylko zdołał uciec funkcjonariuszom SB i zamknąć ich we własnym mieszkaniu.

28 grudnia 1982 r. rozpoczął się proces najmłodszych członków MRO. Sąd dla nieletnich w Gorzowie Wlkp. skazał **Krzysztofa Baraniaka, Roberta Kukuckiego, Piotra Nowiarowskiego, Mariusza Skibińskiego** oraz **Marka Sobolewskiego** na 2 lata domu poprawczego w zawieszeniu na 2 lata. **Tomasz Bicki, Zbigniew Bierka i Paweł Cichon** otrzymali nadzór kuratora. W dniach 7 - 9 lutego 1983 r. trwał proces starszych działaczy MRO. Sąd Garnizonowy w Zielonej Górze skazał **Marka i Waldemara Rusalkiewiczów, Artura Orzechowskiego, Olgierda i Ryszarda Popielów, Romana Bosiackiego, Grzegorza Bieronia, Jarosława Furtana i Stefana Bohusza** na kary więzienia od 6 miesięcy do 2 lat, zawieszając warunkowo wykonanie wyroku na okres 2 lat.

Obóz harcerski w Łukęcinie w 1984 r.
Od lewej Jacek Kowalski, Adam Borylski, Artur Brykner, Tomasz Krutkiewicz, Tomasz Kamiński (?), Robert Kuraszkiewicz, Marek Chochoński (AJPN).

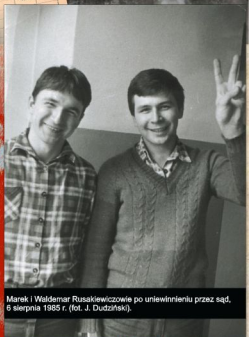

Powyżej: Areszt śledczy przy ul. Kosynierów Gdylekich, popularne gorzowskie „Dok” (fot. J. Palicki).

Represje i procesy

Na przełomie lutego i marca 1985 r. RMN przeszedł największy kryzys spowodowany licznymi zatrzymaniami i rozmowami ostrzegawczymi prowadzonymi przez SB. Objęły one ponad 60 osób z różnych szkół Gorzowa Wlkp. Spośród zatrzymanych, 11 osób aresztowano. Byli to **Beata Szrejder**, **Jacek Pieczyński**, **Szymon Wieczorek** (IV kl. I LO), **Jacek Kowalski** (III kl. I LO), **Robert Gluchy**, **Iwona Suchocka** (III kl. II LO), **Robert Bartosz** (III kl. II LO), **Jarosław Wojewódzki** (III kl. ZSZ), **Jarosław Sychła** (IV kl. LE), **Waldemar Rusakiewicz** (absolwent ZSZ), **Marek Rusakiewicz** (student I roku socjologii UAM).

Podczas śledztwa funkcjonariusze SB wymuszali zeznania, zastraszając i bijąc zatrzymanych. Najdłużej przetrzymywano w areszcie Marka i Waldemara Rusakiewiczów. W dniach 6–7 sierpnia 1985 r. przed Sądem Rejonowym w Gorzowie Wlkp. odbył się ich proces. Sąd wydał wyrok uniewinniający, uznając że zeznania świadków zostały wymuszone siłą przez funkcjonariuszy SB.

Marek i Waldemar Rusakiewiczowie po uniewinnieniu przez sąd, 6 sierpnia 1985 r. (fot. J. Dudziński).

Współpraca RMN z podziemią „Solidarnością”

RMN od początku swojego istnienia ściśle współpracował z podziemią „Solidarnością” (RKW) od początku układała się bardzo dobrze. Oba środowiska łączyła ta sama idea, walka o wolność Ojczyzny. Dzięki pomocy RKW młodzież skupiona w RMN stworzyła drukarnię, w zamian prowadząc dla RKW akcje ulotkowe i plakatowe.

W trudnych chwilach oba środowiska mogły liczyć na wzajemną pomoc. Tak było np. po rozbiciu drukarni RKW na osiedlu Staszica 29 sierpnia 1986 r., kiedy to młodzi drukarze z RMN przejęli na siebie druk pisma RKW „Feniks” wydając dwa jego numery. Natomiast młodzież zawsze mogła liczyć na pomoc prawników podziemnej „Solidarności” podczas zatrzymań czy aresztowań.

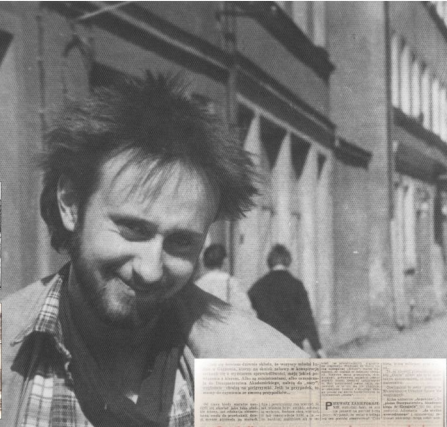
W drugiej połowie 1986 r. część najstarszych działaczy RMN i późniejszego WiP zasilili struktury podziemnej „Solidarności”, nie zrywając więzów z ruchem młodzieżowym. Te powiązania zaowocowały licznymi wspólnymi inicjatywami takimi jak powołanie podziemnego Radia „Solidarność”, organizowanie demonstracji i marszów protestacyjnych. Współpraca RMN, Ruchu WiP oraz NSZZ „Solidarność” była kontynuowana aż do czerwca 1989 r.

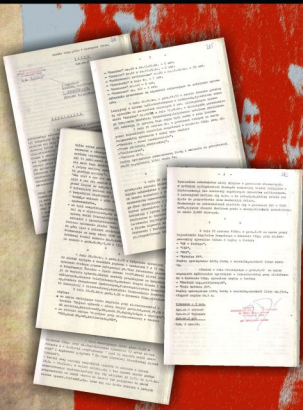
Powyżej: Marek Rusakiewicz jako przedstawiciel RMN na pogrzebie Edwarda Borowskiego w sierpniu 1987 r. (ze zbiorów prywatnych).

Po środku: Przyjęcie z RMN i RKW „Solidarność” w 1987 r. Od lewej: Jarosław Wojewódzki, Dariusz Bemacki, Stanisław Wicik, Grzegorz Sychta, Waldemar Rusakiewicz (ze zbiorów prywatnych).

Po prawej: Zestaw nadawczy podziemnego radia „Solidarność”, z którego emitowała audycje ekipa RMN (ze zbiorów Muzeum Lubuskiego w Gorzowie Wlkp.).

Powyżej: Andrzej Wołyńca ps. „Gucio” – działacz RMN i Ruchu „WiP” w 1967 r. (ze zbiorów prywatnych).
 Napisy na murach (fot. S. Sinkowski).
 Po prawej: Fragment artykułu J. Zysnarskiego w „Ziemi Gorzowskiej” z 11 lipca 1986 r.
 (ze zbiorów WIMBP w Gorzowie Wlkp.).
 Poniżej: Fragmenty akt SB dotyczących napisów na murach w Gorzowie Wlkp. w 1984 r. (AIPN).

Walka na murach.

Jedną z form działalności członków RMN było malowanie haseł na murach. Pojawiały się one w latach osiemdziesiątych – od wprowadzeniu stanu wojennego aż do czerwca 1989 r. Napisy na murach w tamtym czasie były jednym ze sposobów wyrażania protestu przeciwko systemowi komunistycznemu. Do najbardziej znanej akcji – szeroko opisywanej w oficjalnej prasie (artykuł **Gucio wyrusza na pierwszą akcję**) doszło 21 czerwca 1986 r., kiedy to o godzinie drugiej w nocy funkcjonariusze SB schwytali na malowaniu napisów ucznia III klasy II LO w Gorzowie Wlkp. Andrzeja Wołyńca ps. „Gucio”, działacza RMN i Ruchu WiP.

Tablica Generala

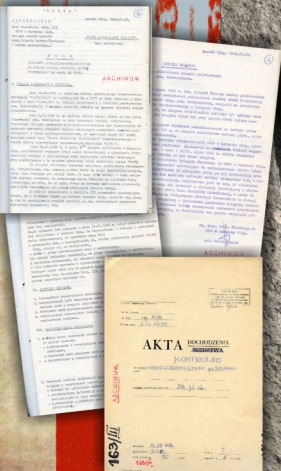
Spektakularną akcją działaczy RMN było dwukrotne usunięcie tablicy poświęconej sowieckiemu generałowi Bierzarinowi. Jak napisano w „Szańcu”, (...) ów generał stał na czele wojsk »wyzwalających« Gorzów. »Wyzwolenie« to polegało na spaleniu części Gorzowa (...) w tym czasie na terenie miasta nie było już oddziałów niemieckich».

Podczas pierwszej akcji 22 kwietnia 1984 r. działacze RMN usuwając tablicę z obelisku wykonali na jej miejscu napisy antypaństwowe.

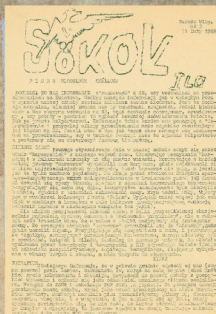
Druga akcja w nocy z 29 na 30 lipca była odwetem za skonfiskowanie przez SB tablicy pamiątkowej ufundowanej przez gorzowskie podziemie z okazji XXX-lecia „Poznańskiego Czerwca”. W akcji tej udział wzięli: Marek Rusakiewicz, Olgierd Popiel, Grzegorz Sychla i Jarosław Sychla.

Wydarzenia te spowodowały, że SB założyła sprawę operacyjnego rozpracowania o kryptonimie „Profanacja”. Pomimo intensywnych działań funkcjonariuszy gorzowskiego WUSW, z zastosowaniem wszelkich dostępnych środków i metod operacyjnych, nie wykryto sprawców akcji.

Podtł: Pamiątkowy kamień z tablicą poświęconą postaci N. E. Bierzarina (fot. J. Palicki).
Fragmenty akt dotyczących „zbieszczenia” (sic!) tablicy (AIPN).

Srodowisko dzialaczy RMN z I LO

Liczną i aktywną grupę działaczy RMN stanowili uczniowie I LO w Gorzowie Wlkp. Na przełomie lutego i marca 1985 r. nastąpiły aresztowania większości kolporterów „Szańca”. Kiedy grono pedagogiczne stanęło w obronie aresztowanych uczniów, wojewoda gorzowski 21 marca 1985 r. podjął decyzję o zwolnieniu z pracy nauczycieli Emilii Cieśli oraz Walentego Burli. Ze szkoły usunięto za działalność opozycyjną aresztowanych uczniów klas maturalnych - **Beate Szrejder, Jacka Pieczyńskiego, Szymona Wieczorka**. Pomimo tego młodzież kontynuowała działalność opozycyjną. Siatkę kolportażu odbudował **Adam Boryslawski**. 28 czerwca 1985 r. również on został zatrzymany przez SB, a po dwumiesięcznym pobycie w areszcie usunięty ze szkoły. Od grudnia 1984 r. uczniowie I LO wydawali własne pismo „Sokol”. W redakcji pisma byli między innymi: **Adam Boryslawski, Jacek Pieczyński, Robert Kuraszewicz, Maciej Rudnicki**. Jednym z drukarzy był **Lubomir Fajfer**.

Pismo ukazywało się do 1990 r., wyszły 32 numery.

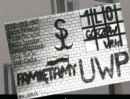
Adam Boryslawski w Areszcie Śledczym w Międzyrzecz, 1985 r. (ze zbiorów prywatnych).

Lubomir Fajfer – drukarz i kolporter „Sokola” w latach 1988–1989 (ze zbiorów prywatnych).

Emilia Cieśl, 1985 r. Nauczycielka języka rosyjskiego w I LO. Usunięta ze szkoły, ponieważ „nie dopinowała klasy”, która w 1984 r. na zakończenie uroczystości z okazji 11 Listopada odtworzyła pieśń Żeby Polska była Polską Jana Pietrzaka (ze zbiorów prywatnych).

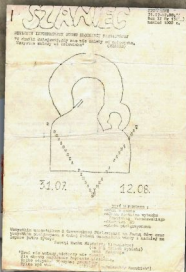

Pocztówka Pamiętamy, środowisko RMN w I LO, upamiętniająca uczniów i nauczycieli, którzy zostali usunięci z I LO za działalność antypensyjną (ze zbiorów prywatnych).

Sacrum i polityka, czyli RMN z Kościołem

Po wprowadzeniu stanu wojennego nastąpił gwałtowny zwrot młodzieży w stronę Kościoła Katolickiego. To jednoznacznie pokazywało, że państwo traci 'młodych' nie tylko na płaszczyźnie politycznej, ale i światopoglądowej.

Najbardziej widocznym przejawem tego procesu był masowy udział młodzieży w corocznych pielgrzymkach pieszych na Jasną Górę, w spotkaniach z Papieżem podczas jego wizyt w Polsce w 1983 i 1987 r., a także w organizowanych przez Kościół Diecezjalnych Dniach Młodych.

Powyżej: Ulotka oraz transparenty RMN i Ruchu „WIP” podczas Diecezjalnych Dni Młodych (XXX).

Gorzów Wlkp., 12 kwietnia 1987 r. Winieta „Szańca” z okresu drugiej Gorzowskiej Pielgrzymki na Jasną Górę (ze zbiorów prywatnych).

Poniżej: Mury klasztoru jasnogórskiego w okresie pielgrzymek pieszych (sierpień 1988 r.) oraz pamiątkowa karta z jednej z gorzowskich pielgrzymek (ze zbiorów prywatnych).

Na początku 1986 r. część działaczy RMN włączyła się w działalność Ruchu „Wolność i Pokój”. Powstał on w celu ochrony osób odmawiających złożenia przysięgi wojskowej ze względu na swoje przekonania polityczne i religijne. W Gorzowie Wlkp. byli to **Jarosław Wojewódzki, Krzysztof Sobolewski** oraz **Kazimierz Sokołowski**. Rota przysięgi zawierała treści dotyczące „akceptacji Władzy ludowej” i „braterstwa z Armią Radziecką”, które to treści działacze RMN podważali. Prowadzone przez aktywistów Ruchu WiP naciski na władze PRL w końcu przyniosły pozytywny skutek i w czerwcu 1988 r. zmieniono tekst przysięgi wojskowej. Ruch WiP podejmował także działania związane z ochroną środowiska. Protestowano przeciwko planowanej budowie elektrowni jądrowej w Klempiczu, a także lokalizacji składowiska odpadów radioaktywnych w bunkrach Miedzyrzeckiego Rejonu Umocnionego. Organizowano m.in. akcje ulotowe i marsze protestacyjne w Gorzowie i Miedzyrzeczu. To zdecydowało, że władze ostatecznie wycofały się z tych inwestycji.

Powyżej: Ulotki „WiP” (ze zbiorów prywatnych).
 Demonstracja na ulicach Międzyzrzecz przeciwko budowie elektrowni atomowej w Kłempczu, 1988 r.
 (ze zbiorów prywatnych).
 W kadrze po prawej: Akcja członków Ruchu „WiP” i RMN z 18 maja 1967 r. oraz 2 września 1967 r.
 (ze zbiorów prywatnych).

O co tu rzeczywiście chodzi? Nowa akcja «WiP» w Gorzowie

VIP-y w »WiP-ie

ODMOWILI PRZYSIĘGI WOJSKOWEJ

Jarosław Wojewódzki
skazany na 2,5 roku
więzienia

Krzysztof Sobolewski
skazany na 3 lata
więzienia

"WOLNOŚĆ
I POKÓJ"

wyd. AW/SZANIEC
cena 25 zł

Fragmenty „Gazety Lubuskiej” z 1987 r. i 1988 r. opisujące Ruch „WiP” (ze zbiorów prywatnych).

Pocztówka wydana przez RMN, informująca o odmowie przysięgi przez Jarosława Wojewódzkiego i Krzysztofa Sobolewskiego (ze zbiorów prywatnych).

Powyżej: Marsz protestacyjny w Gorzowie Wlkp. przeciwko budowie elektrowni atomowej w Klempiczu, 2 kwietnia 1989 r. (ze zbiorów prywatnych).

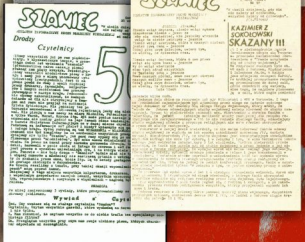
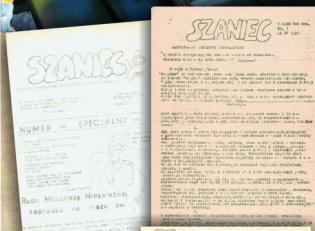
Po prawej: Plakaty, ulotki oraz artykuł o aresztowaniu i skazaniu Kazimierza Sokolowskiego (ze zbiorów prywatnych).

Powyżej: Okolicznościowe kartki pocztowe przygotowane przez RMN (ze zbiorów prywatnych).

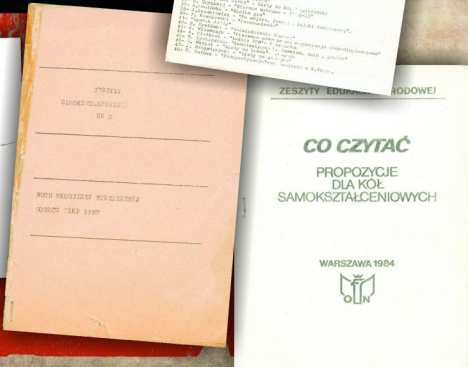
Po lewej: Współczesna demonstracja zasad działania tzw. ramki. Zjazd z okazji 25-lecia RMN. Długie, 14 czerwca 2006 r. (fot. J. Pałicki).

Poniżej: Pierwsze strony „Szańca” – biuletynu informacyjnego RMN (ze zbiorów prywatnych).

Działalność wydawnicza

Od samego początku działalności RMN dążono do stworzenia własnej poligrafii. Wydawanie Biuletynu Informacyjnego RMN „Szaniec” było sprawą priorytetową. Gazetka początkowo drukowana była metodą powielaczową „na rance” w nakładzie 500 – 600 egzemplarzy. Od grudnia 1986 r. „Szaniec” drukowany był „na sicie”. Ta technika druku pozwoliła zwiększyć nakład pisma do 2 tys. egzemplarzy. Przez siedmioletni okres wydawniczy ukazały się 124 numery „Szańca” – ostatni z datą 22 czerwca 1990 r. Redakcję „Szańca” tworzyli: **Jarosław Fryc, Marek Rusakiewicz, Barbara Hrybacz, Robert Kuraszkiewicz, Grzegorz Baczyński, Maciej Rudnicki, Adam Borysławski, Andrzej Wołyniec** i wielu innych osób. Drukarzami „Szańca” byli m.in.: **Krzysztof Sobolewski, Waldemar Rusakiewicz, Adam Bohusz, Andrzej Kamrat, Norbert Żal, Marek Juś, Witold Bednarz, Artur Bednarz, Sebastian Szkudlarek**. Przepisywaniem tekstów na matryce najczęściej zajmowały się **Hanna Fryc, Zofia Goszczyńska i Ewa Hrybacz**. W 1986 r. założono Agencję Wydawniczą „Szaniec”, która zwiększyła znacznie swoją ofertę wydawniczą. Poza pismem i ulotkami drukowano również zeszyty samokształceniowe, broszury, pocztówki, plakaty i kalendarze.

Fot.: Część członków gorzowskiego RMN i goście z innych ośrodków pod wspólnym transparentem RMN, 24 kwietnia 1988 r. (ze zbiorów prywatnych).

W kwietniu 1988 r. obchodzono piątą rocznicę powstania RMN. Na uroczystości zaproszono także młodzież z ośrodków współpracujących z gorzowskim ruchem z Międzyrzecza, Sulechowa czy Zielonej Góry. Główne uroczystości pięciolecia powstania RMN odbyły się w niedzielę 24 kwietnia w kościele pw. NMP Królowej Polski przy ul. Żeromskiego w Gorzowie Wlkp.

Po lewej: „Szaniec” z 11 kwietnia 1988 r. (ze zbiorów prywatnych).

Utworzył: Józef Kłopotek, 21.12.1988 r. (ze zbiorów prywatnych).
 Powyżej: Pięćdziesiąt Rmłn, 1988 r. Od lewej: Grzegorz Sychla, NN, Ewa Hrybacz, Krzysztof Sobolewski,
 Jarosław Sychla, Rmłn Powich, Marek Sobolewski, Marek Rusakiewicz w przyszłości Dariusz Bernacki,
 Zbigniew Żmijski (ze zbiorów prywatnych).

**Od okrągłego stołu
do wyborów 4 czerwca 1989 r.**
Porozumienia okrągłego stołu (lut-y-kwiecień 1989 r.)
zmieniały atmosferę w całym kraju. Dało się to zauważyć
nawet w dotychczas nieprzychylnie oficjalnie prasie.
W połowie kwietnia 1989 r. w „Ziemi Gorzowskiej”, która do
tej pory zamieszczała wyłącznie teksty szkalujące opozycję,
ukazał się artykuł pt. „Niezależni...” w którym pozytywnie
odnoszono się do działań prowadzonych przez RMN.
Od drugiej połowy maja 1989 r. trwały intensywne
przygotowania do wyborów parlamentarnych.
Jednym z kandydatów na posła był Marek Rusakiewicz -
założyciel i pierwszy przewodniczący RMN.
W niedzielę 4 czerwca 1989 r. odbyły się pierwsze od
czterdziestu lat częściowo wolne wybory parlamentarne.

Wyniki wyborcze kandydatów Komitetu Obywatelskiego
„Solidarności” w okręgu gorzowskim wskazywały na
jednoznaczne zwycięstwo opozycji i przedstawiały się
następująco:

Sejm:
Okręg wyborczy nr 25, Gorzów Wlkp.
mandat nr 101 - Stanisław Bożek 69,8 proc.
mandat nr 102 - Marek Rusakiewicz 55 proc.
Okręg wyborczy nr 26, Choszczno
mandat nr 104 - Włodzimierz Mokry 64 proc.
Senat:
Stefania Hejmanowska - 56,4 proc.
Stanisław Żytkowski - 56,6 proc.

Poparcie dla kandydatów KW PZPR było minimalne:
Janusz Grausz - 13,49 proc.
Wiktor Kincel - 7,72 proc.

Powyżej: „Szaniec” prezentujący sylwetki kandydatów KO „Solidarność” (ze zbiorów prywatnych).

Stefania Hejmanowska na spotkaniu wyborczym (fot. S. Sirkowski).

Poniedziałek 2 czerwca 1989 r. w Gorzowie Wlkp. odbyło się spotkanie z kandydatami KO „Solidarność” do parlamentu. Od lewej: Włodzimierz Mokry, Stanisław Bożek, Marek Rusakiewicz, Stanisław Żytkowski, Stefania Hejmanowska. W spotkaniu uczestniczył jeden z czołowych działaczy podziemnej „Solidarności” - Władysław Frasyniuk z Wrocławia (fot. S. Sirkowski).

Ulotki KO „Solidarność” informujące o kandydatach oraz ulotka RMN podająca wyniki wyborów do Sejmu i Senatu z 4 czerwca 1989 r. (ze zbiorów prywatnych).

SZANIEC WYBORCZY

WYBORY PARLAMENTARNE 4 CZERWCA 1989 R.
Kandydaci: Radosław Krawczyk, Stanisław Żytkowski, Marek Rusakiewicz, Włodzimierz Mokry, Stanisław Bożek, Janusz Grausz, Wiktor Kincel.

SEJM
Okręg wyborczy nr 25, Gorzów Wlkp.
mandat nr 101 - Stanisław Bożek 69,8 proc.
mandat nr 102 - Marek Rusakiewicz 55 proc.

Okręg wyborczy nr 26, Choszczno
mandat nr 104 - Włodzimierz Mokry 64 proc.

SENAT
Stefania Hejmanowska - 56,4 proc.
Stanisław Żytkowski - 56,6 proc.

Poparcie dla kandydatów KW PZPR było minimalne:
Janusz Grausz - 13,49 proc.
Wiktor Kincel - 7,72 proc.

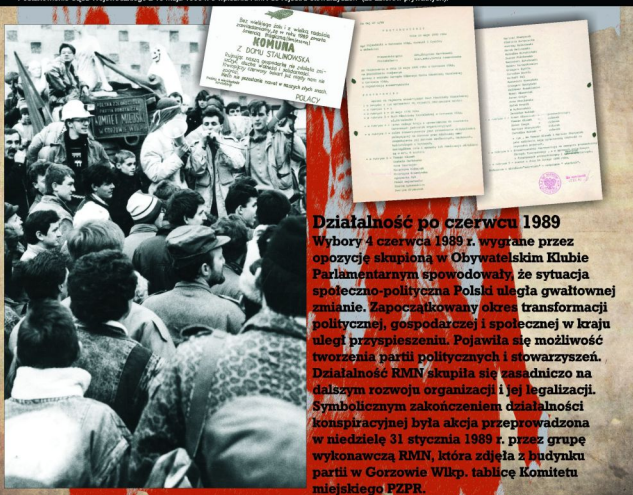

Powyżej: Członkowie RMN z tablicą Komitetu Miejskiego PZPR w Gorzowie Wlkp. (fot. S. Sirkowski).

Ostatni numer „Szańca” i ulotka z 1989 r. (ze zbiorów prywatnych).

Postanowienie Sądu Wojewódzkiego z 18 maja 1990 r. o wpisaniu RMN do rejestru stowarzyszeń (ze zbiorów prywatnych).

Działalność po czerwcu 1989

Wybory 4 czerwca 1989 r. wygrane przez opozycję skupioną w Obywatelskim Klubie Parlamentarnym spowodowały, że sytuacja społeczno-polityczna Polski uległa gwałtownej zmianie. Zapoczątkowany okres transformacji politycznej, gospodarczej i społecznej w kraju uległ przyspieszeniu. Pojawiła się możliwość tworzenia partii politycznych i stowarzyszeń. Działalność RMN skupiła się zasadniczo na dalszym rozwoju organizacji i jej legalizacji. Symbolicznym zakończeniem działalności konspiracyjnej była akcja przeprowadzona w niedzielę 31 stycznia 1989 r. przez grupę wykonawczą RMN, która zdjęła z budynku partii w Gorzowie Wlkp. tablicę Komitetu miejskiego PZPR.

Powyżej: Specjalny, rocznicowy numer „Szańca” (ze zbiorów IPN Delegatura w Gorzowie Wlk.).
Marek Rusakiewicz i jego list do mojego pokolenia ... (ze zbiorów prywatnych).
Porządek: Zjazd RMN z okazji 25-lecia. Długie, 14 czerwca 2008 r. (fot. J. Pańicki).

